

JORD- OCH SKOGSBRUKSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 13/2002 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om samfällda skogar och vissa lagar som har sam- band med den

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 6 november 2002 en proposition med förslag till lag om samfällda skogar och vissa lagar som har samband med den (RP 240/2002 rd) till jord- och skogsbruksutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Vilppu Talvitie, jord- och skogsbruksministeriet
- lagstiftningsråd Marjut Jokela, justitieministeriet
- regeringsråd Maija-Leena Sarkko, finansministeriet

- överdirektör Pauli Karvinen, Lantmäteriverket
- överinspektör Jarmo Mattsson, Skattestyrelsen
- juridisk direktör Ossi Malmberg, Skogsbrukets utvecklingscentral Tapio
- jurist Tommi Siivonen, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK rf
- ombudsman Markku Väre, Skogsindustrin rf
- ombudsman Kasper Nurmi, Eteläisen Suomen yhteismetsien yhdistys ry
- jordbrukare Tauno Raistakka, Pohjois-Suomen yhteismetsien yhdistys ry.

Ett skriftligt utlåtande har lämnats av
— dataombudsmannen.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår en ny lag om samfällda skogar. Syftet är att skapa bättre betingelser för hållbart skogsbruk i samfällda skogar, göra det lättare att foga skog till en samfällld skog mot en andel i den samfällda skogen, minska begränsningarna för omsättningen av andelar i samfällld skog och avskaffa begränsningarna för överlåtelse av områden som hör till samfällda skogar,

förebygga en splittring av andelarna i en samfällld skog och möjliggöra förvaltningsmodeller som lämpar sig för förhållandena i samfällda skogar. I samband med lagen om samfällda skogar föreslås också lagen om samfälligheter, fastighetsbildningslagen och lagen om finansiering av hållbart skogsbruk bli ändrade.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Utskottet noterar att lagstiftningsreformen utgår från det arbete som utförts av jord- och skogsbruksministeriets arbetsgrupp för utveckling av formerna för samägande av skog (arbetsgruppspromemoria JSM 1999:5) som tillsatts den 9 mars 1998. Arbetsgruppen hade till uppgift att utreda om de nuvarande formerna av samfällt ägande, dvs. dödsbo, jord- och skogsbrukssammanslutning enligt lagen om samfälligheter, samfällad skog och aktiebolag, lämpar sig för skogsbruk som bedrivs för gemensam räkning och hur dessa olika former skulle kunna utvecklas. Utifrån fastighetsindelningen, ägarfördelningen och ägarstrukturen beträffande skogarna ville arbetsgruppen utreda hur dessa olika former av samfällt ägande skulle kunna utvecklas och skogsbruket därmed göras mera attraktivt och ekonomiskt, vilket i sin tur skulle göra skogsägandet mindre splittrat och förbättra skogarnas fastighetsstruktur.

I motiveringen redogör regeringen för samfällda skogars juridiska status. En samfällad skog är ett gemensamt område som hör till två eller flera fastigheter, en delägarfastighet, som är avsedd för bedrivande av hållbart skogsbruk till förmån för delägarfastigheternas ägare, dvs. delägarna. Delägarfastigheternas ägare bildar den samfällda skogens delägarlag. Delägarlaget är en privaträttslig juridisk person i den meningen att det kan vidta rättshandlingar i delägarlagets namn och förvärva rättigheter och skyldigheter i sitt namn för att genomföra sina uppgifter enligt lagen om samfällda skogar. Ett delägarlag skiljer sig till exempel från ett bolag i det avseendet att det inte äger det område som hör till den samfällda skogen utan att det bara sköter och förvaltar det för sina delägare.

Av propositionens motivering framgår vidare att de samfällda skogarnas arealer och antalet delägare i samfällda skogar varierar i mycket hög grad. Den minsta samfällda skogen har en areal på något under 20 hektar och den största på ca 85 000 hektar. De minsta samfällda skogarna

har bara ett fåtal delägare och den största över 6 000 delägare.

Utskottet hänvisar till propositionens motivering och framhåller att de samfällda skogarna numera är viktiga för samhället framför allt på grund av att de bedriver ett aktivt och hållbart skogsbruk och på grund av effekterna av detta skogsbruk för den regionala ekonomin. De samfällda skogarna ger skogsarbetare, maskinföretagare och transportföretagare inom det berörda området arbete och bidrar till en livskraftig landsbygd. Skogsbruket i de samfällda skogarna har bedrivits på ett mönstergillt sätt och lämpar sig ypperligt som exempel på samfällt skogsäggande. Därför är det viktigt att värna de samfällda skogarna och utveckla dem vidare.

Den föreliggande propositionen har kommit till för att underlätta samfällt ägande av skog genom minskad reglering och för att underlätta för fastighetsägare att bilda nya samfällda skogar och nya delägare att gå med. Många av de föreslagna bestämmelserna svarar i huvudsak mot gällande lag. Regeringen framhåller att det inte längre finns samhällspolitiska grunder för att begränsa överlåtelse av en andel i en samfällad skog och att de därför föreslås bli upphävda. Ett delägarlag skall kunna överlåta mark genom sitt eget beslut. Beslutet skall precis som nu fattas med 2/3 majoritet av rösterna vid delägarstämman. Vidare föreslås rätt att fritt överlåta andelar i samfällad skog. För att förebygga eventuella negativa konsekvenser av att överlåtelsebegränsningarna slopas vill regeringen införa förköpsrätt för delägarlaget i samband med köp av en andel i en samfällad skog som överlåtits separat.

Regeringen vill också skapa klarhet i bestämmelserna om att foga en fastighet till en samfällad skog. Den samfällda skogens delägarlag och ägaren till det område som skall fogas till den samfällda skogen kan komma överens om hur stor andel av den samfällda skogen det tillfogade området svarar mot, vilket gör det betydligt lättare att bestämma värdet på andelen.

I motsats till delägarlaget för en samfällad skog har en enskild skogsägare inte någon skyl-

dighet att göra upp en skogsvårdsplan. När markägare utifrån avtal bildar en samfällad skog blir de skyldiga att göra upp en skogsvårdsplan, eftersom lagen om samfällda skogar förpliktar till det också beträffande samfällda skogar av detta slag. Regeringen anser att skyldigheten att göra upp en skogsvårdsplan kan bli ett hinder för att bilda nya samfällda skogar och därför föreslås skyldigheten inte gälla samfällda skogar som markägarna bildar utifrån avtal. Utskottet understryker att det är viktigt att göra upp skogsvårdsplaner och föreslår därför längre fram ändringar i bestämmelserna i propositionen.

Utskottet konstaterar att det råder ovisshet om ett avtal om sammanlagning av samfällda skogar, bildande av nya samfällda skogar eller fogande av ett område till en samfällad skog mot en andel i den samfällda skogen bör jämföras med överlåtelse vid beskattningen eller inte. Men högsta förvaltningsdomstolen meddelade den 27 november 2002 ett årsberättelsebeslut (HFD:2002:83) om beskattningen vid anslutning till en samfällad skog. Av beslutet framgår att när en skogsbrukslägenhet i enlighet med lagen om samfällda skogar fogas till en samfällad skog mot en andel i skogen är det inte fråga om överlåtelse av egendom enligt inkomstskattelagen. Utskottet påpekar att det är fråga om likadana åtgärder när samfällda skogar bildas och slås ihop som när fastigheter eller områden som hör till fastigheter fogas till samfällda skogar mot andel i skogarna. Av högsta förvaltningsdomstolens avgörande följer därmed redan utan explicit lagstiftning i saken att bestämmelserna om fastighetsöverlåtelse inte kan tillämpas på sådana åtgärder vid vare sig inkomst- eller överlåtelsebeskattningen.

Av de orsaker som framgår av propositionens motivering och med stöd av erhållen utredning finner utskottet propositionen behövlig och angelägen. Utskottet tillstyrker lagförslagen men med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Detaljmotivering

Det första lagförslaget

7 §. Enligt utskottet är det viktigt att det av föreslagna 7 § 2 mom. framgår att ett enhälligt beslut av delägarna utan mötesförfarande bara kan gälla en fråga som det hör till delägarstämman att fatta beslut om. Utskottet föreslår därför att momentet ändras på detta sätt.

29 §. Utskottet påpekar att var och en som driver rörelse eller utövar yrke enligt 1 kap. 1 § i bokföringslagen är skyldig att föra bok över denna verksamhet. I motiveringen till bokföringslagen poängteras att bokföringsskyldigheten i regel bestäms utifrån verksamhetens art, dvs. att driva en rörelse, och inte t.ex. utifrån den bokföringsskyldiges juridiska form. Enligt utredning till utskottet bedriver ett delägarlag för en samfällad skog vanligen sådan verksamhet att delägarlaget måste följa bokföringslagen. Å andra sidan föreskriver 1 kap. 1 § 1 mom. 5 punkten i bokföringslagen att "föreningar, bostadsrättsföreningar och andra sådana sammanslutningar" alltid är bokföringsskyldiga. I motiveringen till bokföringslagen nämns som exempel på "andra sådana sammanslutningar" fiskelag som till sin juridiska karaktär påminner om ett delägarlag för en samfällad skog. Det är i någon mån tvetydigt om bokföringslagen skall tillämpas på en samfällad skog eller inte och därför föreslår utskottet ett preciserande tillägg i paragrafens 1 mom. på denna punkt.

30 §. Utskottet noterar att bokföringslagen enligt dess 1 kap. 1 § tillämpas på bokföringsskyldiga sammanslutningar. Enligt föreslagna 30 § i lagen om samfällda skogar skall ett delägarlag för en samfällad skog ha minst två revisorer av vilka den ena väljs av skogscentralen. Utskottet hänvisar till det som sägs om delägarlagets bokföringsskyldighet i samband med 29 § och föreslår att paragrafen för klarhetens skull kompletteras med ett nytt preciserande 2 mom.

31 §. Av föreslagna 3 mom. framgår att det inte finns någon skyldighet att göra upp en skogsbruksplan för samfällda skogar som grundar sig på avtal mellan skogsägarna. Utskottet tror att det kan få positiva verkningar om skyldigheten att göra upp och följa en skogsbruksplan med avvikelse från propositionen utsträcks till samfällda skogar som grundar sig på markägaravtal. En skogsbruksplan tillfogar delägarlagets verksamhet en viss säkerhet och förutsebarhet. Det behövs en skogsbruksplan framför allt för att större skogsarealer skall kunna vårdas och utnyttjas på behörigt vis. Nya markägare kan också antas vara mera intresserade av att ansluta sig till samfällda skogar och överlåta skog mot andelar i samfällda skogar om de kan vara säkra på att de samfällda skogarna vårdas enligt planen. På dessa grunder menar utskottet att skyldigheten att göra upp och följa en skogsbruksplan bör utsträckas till alla samfällda skogar. Därför föreslår utskottet att 4 mom. i propositionen stryks.

51 §. Vid upplösning av ett delägarlag bör delägarlaget alltid låta utfärda en offentlig stämning

på borgenärerna. Det är praxis också när det gäller andra sammanslutningar. Därför föreslår utskottet att 1 mom. ändras till denna del.

54 §. I den finska lagtexten består 1 mom. av två meningar. Men av propositionens motivering framgår att meningen är att den senare meningen skall utgöra ett separat 2 mom. Utskottet föreslår att meningarna skall bilda var sitt moment. Ändringen påverkar inte den svenska lagtexten.

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan anförda föreslår jord- och skogsbruksutskottet

att det andra, tredje och fjärde lagförslaget godkänns utan ändringar och

att det första lagförslaget godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag):

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om samfällda skogar

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap

Allmänna bestämmelser

1—5 §
(Som i RP)

2 kap.

Förvaltningen av en samfällad skog

6 §
(Som i RP)

7 §

Utövande av beslutanderätt

(1 mom. som i RP)

Utan hinder av 1 mom. kan delägarna enhälligt fatta beslut i ett ärende som hör till delägarstämman utan att sammankalla stämman.

8—15 §
(Som i RP)

3 kap.

Reglemente

16—20 §
(Som i RP)

4 kap.

Förvaltningsnämnd och ombudsman

21—28 §
(Som i RP)

5 kap.

Delägarlagets ekonomi

29 §

Bokslut

För varje räkenskapsperiod skall upprättas ett bokslut som omfattar en resultaträkning, en balansräkning och en verksamhetsberättelse. Bokslutet skall upprättas enligt bokföringslagen (1336/1997) och denna lag.

(2 och 3 mom. som i RP)

30 §

Revisorer

(1 mom. som i RP)

På revision av delägarlaget tillämpas vad som föreskrivs i denna lag och revisionslagen (936/1994). (Nytt)

31 §

Skogsbruksplan

(1—3 mom. som i RP)
(4 mom. utesl.)

32 §
(Som i RP)

6 kap.

Samfällda skogars område

33—35 §
(Som i RP)

7 kap.

Särskilda bestämmelser om fastighetsförrättningar

36—43 §
(Som i RP)

8 kap.

Särskilda bestämmelser

44—50 §
(Som i RP)

51 §

Upplösning av en samfällad skog

Om en hel samfällad skogs område inlöses eller säljs genom beslut av delägarstämman till förmån för delägarna, förfaller delägarlagets samtliga skulder till betalning. Delägarlaget skall låta utfärda en offentlig stämning på borgenärerna och skall anses ha upplösts när dess skulder har betalats. Är delägarlagets tillgångar större än skulderna, skall överskottet, om inte

något annat följer av rättsförhållandena mellan delägarna i delägarlaget, fördelas mellan delägarna i förhållande till delägarfastigheternas andelar.

(2 mom. som i RP)

52 §
(Som i RP)

9 kap.

Ikraftträdelse- och övergångsbestämmelser

53—56 §
(Som i RP)

Helsingfors den 15 januari 2003

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Timo Kalli /cent
vordf. Kari Rajamäki /sd
medl. Hannu Aho /cent
Nils-Anders Granvik /sv
Pertti Hemmilä /saml
Matti Kangas /vänst
Tapio Karjalainen /sd
Marja-Leena Kemppainen /kd

Lauri Kähkönen /sd
Esa Lahtela /sd
Eero Lämsä /cent
Pertti Mäki-Hakola /saml
Olli Nepponen /saml
Erkki Pulliainen /gröna
Lasse Virén /saml.

Sekreterare var

utskottsråd Carl Selenius.